Carit Etlar

Fanø Folk

Carit Etlar

Fanø folk

eBibliotek 1800

2022

Ophavsret og brugsbetingelser

Denne ebogsudgave af Carit Etlar: *Fanø Folk* er baseret på originaler, som er public domain i hele verden.

Nærværende ortografisk opdaterede og redigerede udgave af teksten kan frit downloades og videreformidles under Creative Commons-licensen BY-NC-SA – Kreditering-IkkeKommerciel-DelPåSammeVilkår 4.0 International.

Generelt forbehold: *Vær opmærksom på, at denne ebog er baseret på en tekst, som stammer fra en længst svunden tid. Normer og udtryksmåder mm. var anderledes dengang, og der kan derfor forekomme indhold, som på nogle virker stødende. Bogen skal, ligesom alle andre kunstneriske værker fra andre tider, ses i sin kulturelle og tidsmæssige kontekst, og udgiveren kan og vil ikke påtage sig noget ansvar for forfatterens verdensbillede og udtryksmåder.*

Copyright and conditions of use

This ebook edition of Carit Etlar: *Fanø Folk* is based upon sources in the public domain worldwide.

This orthographically updated and revised edition is free to download and reuse under Creative Commons BY-NC-SA Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International.

Disclaimer: *Please note that this book is based on an original text dating from another era. Norms and language were different then, and some readers might find offensive content. We believe that any work of art from previous times should be viewed in its cultural and temporal*

context and not in the light of latter-day prejudices, and we can and will not accept any responsibility for the author's views or language.

CC BY NC SA

1. Kærestens blomst

Når man forlader Nordby ad landevejen, der løber mod syd over Fanø, kommer man lidt efter lidt ind i et stykke ægte hedenatur, hvor lyngen endnu breder sig, hvor hjejlens piben blander sig med vestvindens suk og den hule og sørgmodige lyd, der udefra trænger ind over klitbankerne, som tårner sig højere og højere mod sydvest. Det er havet udenfor, som drømmer, og som selv i søvne må true og klage. Se henover de langstrakte sandbakker, tækkede med marehalm, der i stride totter rasler i vinden, se henover disse flade enge, gennemfurede af revner, der ligner ar, som sollyset klæder i violet fløjl og blåner ude ved himmelranden. En lille strimmel jord er hist og her møjsommeligt fremarbejdet til agerland, skærmet bag høje diger af lyngtørv. Disse fattige agerstykker bliver sjældnere og sjældnere, jo længere man fjerner sig fra Nordby; til sidst ophører de ganske. Hvad der ses af grønt er nu kun en enlig gyvelbusk, under hvilken urfuglen ruger sine kyllinger, dernæst revlingbusken, hvis sorte bær brokken besøger i aften. Ensomheden, freden, ødet griber en herude, kæmpestædernes småkævl forsvinder, naturens almagt påtrykker os vort ringhedsstempel, og med det kører vi videre mod Sønderho. Vejen er træls, hjulsporene i det dybe sand udbedres kun sjældent med marehalm og lyngris.

"Der har vi fuglekøjerne," siger kusken og peger med pisken ind mellem klitbankerne.

"Fuglekøjerne?"

"Ja, der fanger de vildænder i hundredvis med lokkeænder. Har De lyst at se de køjer?"

Lidt efter viser Sønderho kirke sig, en lav, århundreder gammel bygning, som dukker sig ned mellem bankerne, mens sydvestvinden tårner flyvesandsklitterne værnende op om den, et gudshus, der maner til andagt, hvor vragstykker af forlist jordisk herlighed pryder kirkegården med de røde, gule og blå blomster, hvor sømænds gaver taler højt fra det lave bjælkeloftsskib om taknemmelighed for vidunderlig frelse derude på havet, fanøboerens største ven og stærkeste fjende. Præstegården ligger her lunt under bankerne, en fredet plet, hvis grønne træer, en sjældenhed i denne sandørk, spreder skygge for den brændende sommersol. Herfra bugter vejen sig ind til klitbyen Sønderho. Hist står en mandlig galionsfigur plantet i sandet og ser med ridderlig anstand tilbage på svundne tiders storhed; der indhegner broget-farvede vragstykker en stump kålhave, her danner de bøjede spanter en spidsbue som indgang til et stykke kartoffelland; – de dødes kirkegård, de efterlevendes virkekreds træder en overalt i møde. – Det er Sønderho, vi befinder os i. Ud fra de lave, grønmalede døre og blå vinduesrammer tilnikker fanøkvinder den fremmede et trohjertet velkommen. Gamle, rynkede koner rokker frem fra deres kroge, stirrer efter os og tænker noget mærkeligt om den store, besynderlige verden, de ikke kender; for i Sønderhos gamle generation lever endnu firsindstyveårige koner, der aldrig har forladt deres fædreneby eller gæstet det nærliggende Nordby. – Ørkenen skiller dem derfra.

Af mænd ses kun en enkelt værkbruden sømand og oldinge; enhver sødygtig mandsperson er ude på de lange togter, hvorfra

de oftest aldrig vender tilbage. Der findes mange sørgeklædte enker på Fanø, endnu flere unge fæstemøer, der om aftenen søger op i klitterne og stirrer længselsfuldt ud over havet, som ikke giver sit bytte tilbage.

Pludselig kan der blive levende herude i ødet, når vejret er dertil.

Ved De, hvad *fam* er?

Nej?

Molbechs Dialektleksikon forklarer det som en damp eller disethed, der aflagrer bestemte lag i luften, og som er i stand til at gengive de forunderligste landskaber, vekslende og bølgende i form og indhold: Skove rejser sig over jordstrækninger, der ellers kun bærer lyng og det golde sand til skue, dukker frem under himmelranden og forsvinder igen. Skoven bliver til en smilende indsø, der som en blå dug bredes over frodige enge. – Er det får, skibe, svaner, disse hvide punkter, som sollyset flammer ned over? – Vandringsmanden fremskynder sin gang, men mens han iler mod målet, dukker pludselig en ø frem over det skuffende vandspejl, en til; de klædes med krat og trægrupper, som synes at tilhøre Lago Maggiore; hvide huse viser sig bestandig tydeligere; de funkler og flimrer i den solhede luft, til der atter viser sig et nyt tryllebillede. Således dannes *fam* på heden. Luftsyn for dens ensomme beboere, der længselsfuldt stirrer derpå, billeder som taler deres eget sprog, lever deres eget liv i en ejendommelig drømmeverden, der spreder blomster over sandet, over ødet og ensomheden, – dødens fred over livet, længslen ud over døden.

Det er om nogle af disse egnes hærdede fiskerfolk her skal fortælles.

Der gik en pige langs landevejen udenfor Sønderho henimod en af de afsidesliggende udflyttergårde mellem bankerne. Hun havde fine sko på og trådte forsigtigt i sandet. Solen skinnede, og lærken sang hen over marehalmsklitterne. Hun standsede af og til og skyggede med hånden for øjnene og så sig om. Det lod til at hun ventede nogen. Langt borte kom en sømand slentrende. Han bar nye klæder og et højrødt halsklæde, der flagrede i vinden. Da han nåede hen til pigen, standsede han.

"Hvor skal du hen i sådan en fart, Niels Styrmand?" spurgte hun.

"Jeg piler af sted for at komme tidsnok til at danse med dig, lille Karen," svarede han og så hende ind i øjnene.

"Hvad tror du, Mads Knap vil sige til det?" spurgte hun og lo.

"Hvad bryder jeg mig om Mads, lad ham passe sig selv!" svarede styrmanden. "Der har du en sukkerkringle, den tog jeg med til dig."

Karen stak kringlen på sin finger.

"Farvel til i aften," sagde sømanden, idet han gik videre. Hun stod og så efter ham.

Lidt efter kom en ung karl ned over bakkerne og sprang ud på vejen til pigen. Han tog hendes hånd i sin og sådan fulgtes de nu helt fornøjede et stykke videre. De sagde ingen ting til hinanden, i det mindste ikke noget synderligt. Han havde i fjor spurgt, om hun ville være hans kæreste, og det svarede hun ja til. De var altså forlovede og skulle snart giftes. Da de nåede til ledet ved agerstykket, standsede han og sagde:

"Nu skal jeg hen og flytte fårene. Gå lidt langsomt i forvejen, Karen, så kommer jeg snart efter. Men skulle du nå gården før

jeg, så lad være at danse med skrædderens Hans. Det siger jeg dig: Jeg vil have den første dans."

Hun nikkede.

"Og den anden dans?"

Karen nikkede igen og lo.

"Og den tredje dans, alle danse. – Hvad skulle man ellers være forlovet for?" råbte han, mens hun blev ved at nikke og le uden at svare.

Mads tog en rose frem, som han gav hende.

"Det er den kønneste blomst i skolelærerens have; den skal du have," sagde han.

Karen tog den, og dermed skiltes de. Mads stod flere gange stille og så efter hende; men hun vendte sig ikke om, gik blot og spiste af sin sukkerkringle. Da hun kom lidt længere hen, så hun en gammel, krumbøjet mand, der sad i solskinnet på en sten og støttede sig til sin stok.

"Hvor skal du hen, lille pige? Du er så pyntet," sagde han.

"Jeg skal til gilde oppe på gården," svarede hun og daskede med rosen.

"Du gik med et mandfolk," sagde han og så på hende med to små, kloge øjne.

"Å, det var bare min kæreste," sagde hun.

"Han så godt ud."

"Niels Styrmand ser kønnere ud."

"Ja, hvis du kunne gifte dig med klæderne, så var han den bedste."

Karen en holdt ikke af den samtale og begyndte til en forandring at spørge: "Hvad hedder I ellers?"

"Jeg hedder *Se Dig For*."

"Det var da et farligt tosset navn. – Ha, ha, ha!"

"Ja, jeg har ikke valgt det selv. Man må bære det, andre giver en."

"Hvor kommer I fra?"

"Fra Verdens ende."

"Det må være langt borte."

"Man får at gå sin vej, så godt man kan."

"Hvor skal I nu hen?"

"Ja, ser du, lille pige, en kan sige, hvor man kommer fra, men ikke altid, hvorhen man går. Det gælder blot om at se sig for."

Pigen rystede på hovedet og spiste videre af sin kringle.

"Du har to rare gaver der i hænderne, giv mig den ene," sagde den gamle og strakte sin rystende hånd ud.

Pigen stod lidt og betænkte sig.

"Der har du en rose," sagde hun og lo. "Du trænger til noget at pynte dig med."

"Ja, jeg er gammel," svarede manden. "Jeg er også sulten. Jeg tror jeg havde bedre af kringlen."

Men pigen puttede sin kage helt ind i munden og lagde blomsten på mandens knæ.

"Du ser dig nok ikke for, lille pige, og giver med forkert hånd," sagde den gamle, idet han blinkede med sine grå øjne. "Du havde vist gjort klogere i at gemme blomsten ved dit bryst end kringlen i din mave."

Pigen trak på skulderen. Hun gad ikke svare ham og gik videre.

Lidt efter kom Mads forbi den gamle mand.

"Hvor skal du hen? Du er så pyntet," spurgte Se Dig For.

Mads gjorde et spring i luften og slog ud med armene.

"Jeg skal til gilde oppe på gården med min lille kæreste," sagde han.

"Var det hende, som gik her forbi for lidt siden?"

"Ja – og hun er den kønneste pige på den hele ø, – den herligste tillige," sagde Mads Knap. "Hun har nok givet jer min rose, for at I også skulle have noget at fornøje jer over. Det var kønt gjort."

Den gamle støttede hagen mod sin stok og rystede på hovedet.

"Hvor er I ellers fra?" spurgte Mads.

"Derfra, hvor gæssene går barbenede."

Mads lo.

"Er der noget, jeg kan gøre for jer?"

"Giv mig en drik vand i mit krus, kilden er langt borte, og mine ben begynder at blive noget luskevorne under mig."

Mads så hen ad vejen efter Karen, tog så den gamles tinkrus og hentede det fuldt af vand nede fra kilden.

"Det skal du have tak for," sagde manden, da han havde drukket. "Du er en retskaffen karl."

"Ja, det siger de rigtig nok om mig," svarede Mads frimodigt.

"Hvad skal jeg nu give dig til gengæld?"

"Ingen ting," svarede Mads; "jeg har alt hvad jeg trænger til."

"Sig ikke det!" ytrede den gamle. "Jeg kan i alt fald give dig et godt råd, det koster ingenting, og det kan måske komme dig til gode."

"Lad mig høre det råd," sagde Mads med en tvivlende mine.

"Se dig for, før du giver din blomst bort, og se dig endnu bedre for, når du giver dit hjerte bort," sagde den gamle og løftede stokken i vejret. "Nu vil du gifte dig, å ja! – det er et

bånd, let at binde, svært at løse. Se dig for, – og Vorherre være med dig!"

Dermed rejste manden sig og gik. Mads blev stående og så efter ham; han var blevet helt alvorlig til mode. Da den gamle var kommet lidt hen ad vejen, vendte han sig om. Vinden bevægede hans hvide hår.

"Se dig for!" råbte han endnu en gang. Hans stemme, der nylig var hæs og rystende, lød nu klar og tydelig. Han holdt blomsten op i luften, solen skinnede på den; den så ud som det røde blod. – Mads glemte aldrig den rose.

Den gamle forsvandt mellem klitterne.

Nogle år efter kom Mads kørende med et læs tækketørv ind ad Nordby til. Der sad den samme gamle mand på en sten som første gang de mødtes. Mads holdt stille foran ham.

"Tak for sidst!" sagde han. "Det var nok jer, jeg traf forgangen år, da vi skulle til gilde ude på gården i Sønderho."

"Det var så," sagde Se Dig For.

"I gav mig et råd med på vejen."

"Ja, det var også mig. – Hvordan er det gået dig siden?"

"Det er gået sådan, at jeg tænkte på jeres råd den aften, lige til jeg nåede gildestuen. Så så jeg mig for gennem vinduet før jeg gik ind, og der dansede min kæreste galop med skrædderens Hans. Så så jeg mig for nok en gang, da stod hun og fjantede med Niels Styrmand. Han fik alle de danse, hun havde lovet mig. – Hun danser endnu med sin Niels, kan jeg tro, det vil sige, de danser den forkerte vej og slås nok mere, end de danser. – Jeg gik hjem og gjorde, som I sagde: Jeg så mig bedre for, før jeg gav min næste rose bort, og den fik en fattig pige, Kirstine hedder hun; men hun passer på den, og nu

blomstrer det for os alle vegne. Jeg stod mig godt ved at følge jeres råd, om det end har lang udsigt til, at Kirsten og jeg kan komme sammen."

"Ja, det er lettere at give andre et råd end selv at følge det," sagde den gamle mand og rokkede med hovedet.

"Vil I køre med?" spurgte Mads.

"Ja tak, mine ben begynder at blive lidt stive under mig."

Mads hjalp Se Dig For op i vognen. Så kørte de ind til Nordby.

2. Nix

Kirstines fader var sømand. Han boede i Nordby på Fanø og havde opslået en lille hytte af gamle brædder ved udgangsporten til skibsværftet, som skaffede ham en del fortjeneste. Skibsbygger Sindberg havde stor tillid til hans påpasselighed og betroede ham blandt andet det ærefulde hverv at holde et vågent øje med folkenes arbejdsiver, og regnskab over de timer, der forsømtes.

Kirstines fader hed Jansen. Han ville gerne have sig en ny jagt til fiskeriet i Nordsøen, nu han begyndte at blive lidt ældre. Han havde ikke penge nok til at få den bygget, og så tænkte han, at hvis Kirstine fik en dygtig mand, kunne de være halvt om båden. Kirstine var en god og følelig pige, som alle holdt af. Hun havde blot en fejl, hun holdt af Mads Knap, som ikke duede, det sagde de i det mindste gerne om ham, han ejede ingenting og talte dårligt for sig.

I dag var det lørdag, der skulle gøres regnskab for den svundne uge i gamle Jansens kontor, før Sindberg udbetalte arbejderne deres løn. Folkene kom ind, en efter en, og modtog deres lønningsseddel. Jansen lod til at være i godt humør den lørdag, det var han altid, når han kunne bringe skibsbyggeren brav mange forsømmelser. Det indfaldne, barkede ansigt smilede, den fedtede halsklud var drevet agterud i nakken, men det angik jo ikke folkenes løn.

Blandt de sidste arbejdere kom en ung mand ind, stærkt bygget, kulsort hår, store, talende øjne. Han holdt med begge

hænder fast om sin stråhat og rømmede sig uden at sige noget.

"Ja, ser du, lille Mads," sagde Jansen, "det bliver i denne uge lidt klejnere for dig end ellers. Du har forsømt en halv dag og to dage til frokosttid. Så var det også onsdag morgen, du nok først kom til arbejde efter at klokken var slået otte."

"Syv," svarede Mads og trykkede buler i sin stråhat.

"Otte, siger jeg, det står nøjagtig skrevet op her i min regnskabsbog."

"Syv," gentog Mads og drejede hurtigere på stråhatten.

"Du løber efter pigerne, Mads, og spadserer med dem inde mellem klitterne. Jeg ved alt og har skarpe øjne. Her har du din lønningsseddel. Der er draget fire daler fra, så er den sag i orden. Hvorfor løb du ellers i går og fik ikke sagt, hvad du ville? Kom frem med det, jeg er i godt humør og kan tåle at høre dine dumheder. Sæt dig ned!"

Mads blev blodrød. Han rømmede sig og drejede endnu hurtigere på hatten, som om det var den, hans svar skulle krammes ud af.

"Jeg ville gerne have Kirstine," sagde han med svag røst.

"Din tosse," svarede faderen. "Du kan da nok begribe, at det ikke kan blive til noget? Nå, hvorfor tier du: Kan du fatte det?"

"Ja nok."

"Nå, hvad vil du så?"

"Ja, det er da også sandt!"

Mads gik mod døren med lange skridt. Henne i den lave åbning, udenfor hvilken det blå hav skinnede mellem marehalmsklitterne, vendte han sig om og spurgte:

"Kan det så slet ikke blive til noget?"

"Hvis du havde en god skude og kunne sejle op under Norge efter fuld ladning, så ville vi snakkes ved. Du ejer jo ikke mere end mågen, som lægger sine æg derude i et hul på klitterne – det kan ikke blive til noget!"

Ude mellem klitterne sad Kirstine og ventede på Mads og pillede ved en blomsterkvist, som hun havde bragt med hjemmefra. Hvorhen hun så var der øde og stilhed. Klitryg hævede sig over klitryg. Sand og marehalm til alle sider, hist og her viste sig en mager opdyrket plet agerjord, skærmet bag høje diger af græstørv mod vestenvind og flyvesand. Ingen lyd afbrød stilheden uden et klagende vibeskrig, et brægende fårs kalden og den hule buldren ude fra revlerne.

Mads kom langsomt hen mod Kirstine. Da hun så ham, rejste hun sig, smilede og gik ham i møde. Synet af hans sørgmodige ansigt standsede hende. Hun rakte ham hånden med blomsterne.

"Hvordan gik det?" spurgte hun.

Han stod lidt tavs, rystede på hovedet og sagde omsider: "Nix."

Hun spurgte endnu en gang, hans hele veltalenhed bestod i atter at ryste på hovedet og gentage sit "nix, nix" med større fynd. Så satte han sig ned i sandet ved hendes side, med hendes hånd i sin. Hun havde skudt den mørke maske til side, den som fanøpigen dækker sit ansigt med, for at skærme huden mod blæst og sol, der kom tårer i hendes øjne.

De talte ikke meget. Det behøvedes ikke heller. Hengivenhed og forsagelse var deres verden, og denne aften var det kun bitre og alvorlige tanker, som sysselsatte dem. De øde, sandede omgivelser, på hvilke deres blik hvilede, syntes at illustrere

deres fremtid. Et ubeskriveligt tungsind afspejlede sig i hans mandige, solbrændte ansigt, Kirstine og han havde kendt hinanden fra de var børn, han ejede intet uden en gammel, svag moder, som han måtte forsørge, intet lys, ingen udvej til frelse. Aftenklokken ringede solen ned. Tågen kom ind over land ude fra havet.

"Nu må jeg hjem og lave vælling til nadver!" sagde hun og rejste sig. Han knugede hendes hånd mellem begge sine og gik med lange skridt uden at sige farvel ind mellem bankerne. Mads blev ved at vandre fremad, til han nåede den yderste klitryg mod havet. Her blev han stående og så frem for sig, bredskuldret og ubevægelig, en billedstøtte af ungdom og kraft, men med sandbanken til sokkel. Pludselig løftede han begge arme mod den tunge, blågrå himmel, vinden bevægede hans mørke hår, han rystede sine knyttede næver mod skyerne og udbrød med et stønnende skrig, der lød som et såret dyrs klage: "Nix! Nix! Vorherre!" Så kastede han sig ned, borede hovedet ind i marehalmen og hulkede hjælpeløst.

Kirstine blev stående, hvor Mads havde forladt hende og så efter ham, til han forsvandt i skumringen. Derefter begav hun sig hjem.

En ældre herre havde fra en nærliggende banke betragtet de unge folk. Fannikerne kaldte ham "Herren". Han havde en tidlang boet ovre på Fanø, som den gang sjældent modtog besøg af fremmede. Han nød nogen anseelse i Nordby, folk stod stille, når han kom forbi, hilste og sagde til hinanden: "Der er han!"

Hver dag spadserede han om nede på Sindbergs skibsværft og så på den ny skonnert, der om kort tid var færdig til at løbe af stablen, den, som for øjeblikket gav Mads hans udkomme ved

skibsbyggeriet. Arbejderne lagde mærke til, at den fremmede ofte timevis kunne sidde på en tømmerstabel og stirre frem for sig, mens han sindigt røg af en kort kridtpibe. Han syntes ikke at iagttage nogen bestemt, det skulle da være stæren, der sad på fløjknappen og sang af fuld hals om kap med Mads Knaps ensformige fløjten. Så meget er blot vist, at Mads ofte blev rød af undseelse, når han så op og troede at møde den gamle herres alvorlige, forskende blik, der syntes at tælle hammerslagene, han slog i skibets skrog. Så kunne det hænde, at den fremmede gik hen og underholdt sig med Mads, det vil sige, han spurgte og fik korte enstavelsesord som svar.

En dag var han endog kommet ind i Mads' hytte. Her traf han den gamle madam Knap, som sad i solen og spandt. Af hende fik han lidt efter lidt sønnens sørgelige historie fortalt, den gamle kone begyndte med et suk og endte med en velsignelse over den trofaste søn, der ofrede hende sin lykke.

Herren kom altså denne aften frem igennem sandvejen mod Kirstine.

"Hvorfor er du så bedrøvet?" spurgte han venligt.

Hun så op og rystede på hovedet. Han gentog sit spørgsmål.

"Å jo endda!" svarede hun, "der kunne være grund til det."

"Der skal lange øjne til at se ind i fremtiden," sagde den gamle. "Kom op til mig hos færgemanden. Hvem kan vide det, måske jeg finder på råd." Så tørrede Kirstine sine øjne og skyndte sig hjem at lave vælling.

Samme aften gik hun op til færgegården; den gamle herre tog venligt mod hende, bød hende kaffe og hørte opmærksomt til, mens hun med sin fødeøs ejendommelige talemåde fortalte, hvad der var hændet mellem Mads og hendes fader.

"Det er jo en sørgelig historie," sagde herren.

"Vi får finde os i det," sagde hun.

"Hvad har I nu tænkt på?" spurgte han.

"Nu vil vi til at arbejde for alvor. Jeg med at vaske, han med at fiske. Om der går nogle år, så bedrer lykken sig måske; men vi må tænke på Mads' moder og hjælpe hende begge to, om vi ellers kan komme ud af det."

Den gamle herre sad og betragtede hende med sine klare øjne.

"Du er en køn pige," sagde han og klappede hende under hagen. "Jeg kunne have lyst til at gøre noget for dig. I næste uge rejser jeg hjem til København. Kunne du have lyst til at følge med? Du skulle få kønne klæder og din gode dag derovre i lys og herlighed. Penge blev der nok også råd for, og når du så var ked af at tjene mig, kunne du jo rejse hjem og gifte dig med Mads."

Kirstine så forundret på den gamle mand.

"Å nej, jeg bliver helst her hos Mads' moder, mens han er ude på fiskeri; det blev sytten daler, jeg tjente sidste sommer ved vaskeri, og han satte lige så meget ind, måske det ser bedre ud for os om tre, fire år."

"Nå, så du vil ikke følge med mig. Du er vel bange, jeg skal drive kæresteri med dig; men om så var, du, så er jeg den mand, som lukker gærdet efter mig, når jeg har brudt igennem. Hvad om jeg gav dig en køn lille skude til at drive fiskeri med, så vidt driver I det aldrig med jeres sparen sammen!"

"Å nej, å nej!" udbrød hun og strakte begge hænderne frem for sig. "Det bliver med Mads, når Vorherre vil det, eller aldrig med nogen."

"Ja, gå så din vej!" sagde den gamle herre og rynkede brynet. "Hvad vil du her hos mig." Han lukkede døren op. Udenfor stod opvartningspigen og lurede. Hun lo, da Kirstine smuttede forbi.

Den fremmede holdt meget af at tale med folk, som han mødte undervejs. Næste aften stod han nede ved skibsværftet og så i skumringen på det blege skær, der sitrede frem fra kahytterne i de små fartøjer; lyset spejlede sig i det mørke vand og forsvandt igen. Tovene klaprede, blokke og fløje peb ynkeligt under vindstødene. Den gamle herre blev stående, krumbøjet og uanselig. Pludselig gned han sig fornøjet i hænderne, som om han undfangede en god ide.

"Det skal du lille knægt have dig en rigsort for," sagde han til en dreng, der kom forbi og svingede med en mælkespand i hånden. Drengen tog pengestykket, vejede det i mørket og sagde:

"De vil nok snyde mig, det er jo kun en kobberskilling."

Herren lo og sagde: "Det er ret, se dig for, så forser du dig ikke!" Drengen fik sin rigsort og gik.

Lidt efter kom maleren ned fra den nye skonnert.

Den fremmede standsede ham.

"Så silde på færde i aften, mester. Hvordan går det med forretningen?" spurgte han.

"Der er en del at bestille endnu ved fartøjet, det skal jo løbe af stablen i morgen. Jeg var i dag ved at male den store plade med skrift, som skal fæstes agterude over kahytsvinduerne og bære skonnertens navn. Så sender Sindberg i aften bud, at skibet er døbt om, og at den nye ejer først vil have navnet afsløret, når fartøjet jumper ned fra beddingen. Det kniber med at få

svingene i de mange bogstaver. Jeg har ingenting at rette mig efter."

Den gamle herre smilede: "Lad mig komme op og se på de sving i bogstaverne, måske jeg kan hjælpe lidt på dem."

Næste dag blev det fest for Fanø.

Færgemanden fik travlt med at sejle folk over fra Esbjerg, som dengang kun bestod af nogle få huse. Blandt de indbudte var præsten, der skulle lyse velsignelsen over det nye skib, for at bringe det "Guds lån", som de i Jylland kalder "rigelige Guds gaver". Skibsværftet fyldtes efterhånden med nysgerrige, mænd, kvinder og børn i deres maleriske nationaldragter. Så smukt et fartøj var der endnu aldrig bygget i Nordby. Ved middagstid kom der et musikkorps fra Varde: En violin, en harmonika, et horn og en trompet. Solen skinnede. Det var flodtid. Havet sendte roligt og beskedent budskab ind i den smalle rende efter sit nye offer. Skonnerten lå færdig. Tømmermændene stod parat til at slå stiverne fra, mågerne fiskede muslinger langs stranden. Oppe mellem klitterne sad de fremmede i små klynger og spiste deres frokost og sang dertil. Der var friskhed og jubel alle vegne.

Tre geværskud og dundren af stortrommen antydede festens begyndelse. Lyden af tømmermændenes økseslag, der ryddede pælene, som støttede skonnertens skrog, blandede sig med folkets hurraråb; der blev givet los for ankertovene. Det store øjeblik var kommet. Skroget begyndte at glide ned, hurtigere og hurtigere. I det samme faldt sækkelærredet, der skjulte det strålende navneskilt på agterenden. Folk stimlede sammen og stirrede forbavset på de store, forgyldte bogstaver, der sirligt og tydeligt tegnede navnene: *Mads Knap* og *Kirstine*.

Den fremmede herre stod midt på den åbne plads ved siden af Sindberg og gamle Jansen, der holdt begge hænder i bukselommerne og stirrede op mod plakaten med de forgyldte bogstaver, som strålede i deres fulde glans, uden derfor at kaste lys i hans forstand. En hånd lagde sig på Jansens skulder, og den gamle herre sagde med rolig og bestemt røst:

"Jeg har hørt sige, at De har lovet Deres datter til Mads Knap, som står derhenne og skjuler sig bag plankeværket, hvis han kunne møde frem med et fartøj til at sejle efter fisk på norskekysten. Forholder det sig så?"

Jansen rokkede, strittede ud med benene, skottede op til de forgyldte navne, spyttede en skrå ud og nikkede samtykkende.

"Kom så herhen, du, Mads, og modtag min gave," råbte den gamle herre over pladsen til Mads, der bleg og svingende nærmede sig med hatten i hånden, standsede og så sig om efter en udvej til flugt. Den gamle herre gik ham i møde, tog hans hånd og sagde med lydelig røst, som kunne høres af alle: "Husker du, at i fjor lå et stort fartøj herudenfor og blev slået i stykker mellem revene i en forrygende storm? Ingen turde gå ud, det var døden som truede, mens folkene på vraget sendte nødskud og klageråb indefter. Så var der et ungt menneske, der sprang i en båd, to kammerater fulgte med, de roede ud til vraget.

Søen havde taget de fleste. Blandt dem som blev reddede, var min eneste søn, ingeniør Nordstrand i Liverpool, hører du, Mads Knap, du reddede hans liv. Derfor skal du være takket og velsignet."

Mads stod og holdt hatten for sit ansigt, for at ingen skulle se tårerne, som perlede ned over kinderne. "Jeg fik det jo godt

betalt. Manden sendte mig ti speciedalere ovre fra København; og så denne ring. De skylder mig ingenting – nix!" sagde han og slog ud med hatten.

"Jeg er en gammel mand, som ikke har andet at bestille end at gå om og lure og forske; jeg kom herover til Fanø for at lære dig at kende, Mads, – og nu kender jeg både dig og Kirstine. Fartøjet er dit. Her er papirerne på det. Tag det i Vor Herres navn, og skik jer vel, børnlille."

Mads og Kirstine lå knælende for den gamle herres fødder. Han rakte dem begge sine hænder, smilede fornøjet, mens musikken skrattede oppe på agterenden over de lueforgyldte navnetræk, der skinnede i sollyset.

To år senere lå skonnerten *Kirstine* fortøjet oppe under Hindø i Lofoten. Skibet havde taget fuld ladning ind af torsk, for dermed at gå til Liverpool. Kirstine sejlede i disse år med sin ægtefælle.

Lykken tilsmilede det unge par, og Mads var under denne lykkes påvirkning blevet en stolt karl, skipper på sin egen skude. Hans forlegne ordknaphed var forsvundet for en sikker, mandig optræden, og Kirstines kærlighed til ham syntes at vokse med årene.

Fra julen samme år havde skonnerten ligget oppe under Hindø, hvis stejle, forrevne klippepartier gør den til den mest iøjnefaldende og mest frygtede blandt Vesterålens øgruppe. Mads tog selv ivrig del i "storfisket". Over 30.000 fiskere fra forskellige lande og egne havde været samlede deroppe, og var nu i færd med at bryde op og begive sig hjem. Kirstine boede

imidlertid dels om bord i skonnerten, dels i land hos en vesterålsk fiskerenke i hendes ensomme, rødmalede træhus, skjult i en klippekløft, hvis sider rejste sig lodrette af havet. Rundt om indløbet til denne bugt ligger en del småøer, holme og sprængte klipper kastede omkring i tusinde brudstykker, hvoraf nogle er skjulte under havfladen og kun betegnes ved det hvislende skum fra brændingen, andre derimod knejser stolte og trodsige i vejret, eller hælder ud over havet i fantastiske stillinger, mørkegrå, rynkede granitblokke, som hverken skyens vand eller vinterens frost har kunnet glatte. Det synes, som om næste storm vil styrte disse klipper i dybet. Denne spådom er århundreder gammel, men Lofotens søbrudne, maleriske, sønderspaltede fjelde knejser endnu lige uovervundne mod himlen, hist og her dækkede af et safirgrønt moslag, der i sollyset skinner i ejendommelig sydlandsk farvepragt. I havblik skvulper små søer ind mellem holmene. Solen spejler sig i det blå vand og kaster sit lys ned på den favnedybe flimrende klippebund og tørrer den brungrønne tang, som hænger i trævler omkring på fjeldvæggene. Svømmefugle flagrer skrigende i hundredvis om i kløfterne, mens havet, den aldrig overvundne kæmpe, hviler i drømme. Hør, hvor det drager ånde og samler kræfter, for snart at begynde igen at sende død og rædsel ind i skærgården.

Det er der de bor indenfor klipper og fjeldvægge, disse mørke, alvorlige, vejrslagne mænd, hvis hele liv er en række af kampe og udvist heltemod; hver enkelt af deres bedrifter ville give aviserne stof og potentaterne anledning til at skikke gerningsmændene sølvmedaljer, med tilladelse til at bære samme i så og så mange tommers farverige bånd, dersom de

blot nogen sinde fik nys om disse bedrifter, – ordknappe kæmper, der fødes, røgter deres hverv under kampe og dødsfarer, som ingen uindviet kan gøre sig nogen forestilling om, og som forsvinder igen ligesom brådsøerne omkring deres fødeø uden at efterlade sig andet spor end havets skum på bølgen.

Men hvorfor søge at skildre et billede, som dog hverken lader sig fængsle ved ord eller farver? De ligger nu en gang der, disse rige, storladne naturunderværker, solbelyste eller klædte i skum og fråde, dermed er alt fortalt.

En martsmorgen gled skonnerten *Kirstine* i magsvejr for fulde, snehvide sejl ud fra Hindø mod det åbne hav. Kirstine stod i forenden og så allerede i tankerne sin fødeøs stille, flade enge, ingensteds forekom hende skønnere end hjemmet, deres lille, lave hus bag klitstranden ved Nordby.

Solen skinnede, fisken slog i havfladen, alt var lys og glæde for den unge skipper og hans kone.

Men stilheden rugede på mørke tanker. Dybt nede mod vest, hvor himlen og havet mødes, hæver der sig en sky, der vokser og breder sig, en kold vind stryger hen over havfladen, det blå bliver gråt. Bølgen stiger, krummer sin ryg og sukker som et mødigt lastdyr, der jages til arbejde igen, det suser varslende gennem luften, – det er uvejret. De hvide skumpletter bliver hyppigere og rejser deres toppede hoveder, som om de stirrer hen over havet efter bytte. Det lyder som en torden af kanonsalver langs kysten, det er nordveststormen, klædt i klamhed og tåge. Himlen mørknes, og havet stiger.

Inde på land er en tavs skare af fiskere krøbet i læ bag en klippe, hvor et bundgarn hænger og flagrer mellem nogle grå

pæle. Hvad vil de mennesker herude i det forrygende vejr? Deres redskaber er jo bjergede, deres både vel fortøjede oppe over havstokken.

Hvorfor spejder de vel ud over det oprørte hav, mens de bøjer hovederne sammen, for at råbe ind i hinandens øren?

Langt ude kommer af og til de afklædte master af et fartøj til syne. Det søger med et pres af undersejl at gøre sig fri af kysten, det har kæmpet således i timer, men kampen er frugtesløs, det ved fiskerne på land, skibet drives bestandig nærmere mod skærene, det vil sige mod tilintetgørelsen. Mørke, sønderrevne skymasser vælter sig hen under himlen, skibet derude synes at forsvinde mellem de duvende søer. Mads Knap står til rors. Sejlene er beslåede. Der er gjort alt, hvad menneskemagt kan gøre for at bekæmpe faren. En brådsø havde nylig revet et stykke af skanseklædningen med sig, en anden sø brød op over forstavnen, skyllede hen over dækket og fejede alt godset med sig. Mandskabet stod ved pumperne, nye styrtninger slog ind over lønningen med sønderknusende magt og løb ud igen af klapperne. Fokkemasten var gået over bord. Alle stirrede med spændt forventning mod land, hvor de sorte, takkede tinder allerede viste sig i truende nærhed. Pludselig lød et angstskrig henover dækket.

"Brænding forude! Brænding på bagbords bov! I Guds navn, det er forbi!"

Små, skarpkantede skær kom til syne rundt om skibet, en skrabende lyd, skroget hævedes, standsede, huggede nedefter med et tordnende brag, den tilbageblevne mast svajede som et rør, brast. Hyl og jammerråb, knagende spanter, klædningen dreves ud af sammenføjningerne, splintredes, og løsrevne

stykker hvirvledes om i skum og fråde; skonnerten *Kirstine* forliser.

Midt i disse rædsler flød to skikkelser på et stykke af masten, en bredskuldret mand, der holdt en bevidstløs kvinde i sin ene arm, mens han med den anden klynger sig til den reddende planke. Det er Mads Knap og Kirstine.

En vild energi præger hans træk, mens han med sammenbidte tænder spejder frem mellem brådsøerne, der slynger ham frem og tilbage – så pludselig hæver en sø ham i vejret og løber tordnende tilbage, men Mads har fået et sekunds fodfæste, han kaster Kirstine frem for sig som en bylt tøj, mens han klemmer sig fast mellem stenene, et spring, – han er ude af søernes magt, endnu en anstrengelse, og han synker med Kirstine i favnen ned på en klippeblok, flere favne over havfladen. – Frelst! Frelst!

Kirstines hår flød opløst ned over hendes bryst. Hun åbnede øjnene, udstødte et fortvivlet skrig og så sig om. Nogle skridt fra hende lå Mads Knap på knæ med oprejst hoved og stirrede ud over havet. Hun krøb hen til ham, slyngede armene om hans hals og råbte ind i hans øre: "Mads, Mads! Lad os sige tak til Vorherre!"

"Ja," udbrød han og knugede hende ind til sig, "denne gang fik jeg jo lov at beholde dig." De knælede begge ved hinandens side og sendte en jublende takkebøn højt op, så højt de kunne. Ja vist, de havde mistet alt hvad de ejede, skonnerten og dens rige ladning, men livet var deres, og de var unge.

Så sprang han op, løftede hende højt i sine arme, vendte sig mod det skummende hav, der sydede som en kogende kedel for

deres fødder, rystede sin vældige næve mod den dundrende brænding og råbte:

"Nix, du, – ha, nix!"

Naturmennesket bød i overstrømmende følelse af den vidunderlige frelse de oprørte elementer trods; mægtig i sit nederlag stod den danske fisker på klippen med sin kvinde i favnen, mens styrtsøerne, klædt i fråde, søgte at indhente deres bytte. Han kastede hovedet tilbage og brølede dem sejrsjublende i møde med sine lungers fulde kraft:

"Nix, du! – nix!"

Lidt efter fandt de norske fiskere Mads og Kirstine og bragte dem hjem i deres gæstfri hytte bag klipperne.

3. Mads Knap til søs

På hjemrejsen fra Alexandria havde styrmand Hermansen fra Nordby en aften om bord samlet mandskabet oppe på bakken og blev opfordret til at fortælle historier.

"Det kan ske," sagde han. "I kan få noget at høre som sandt er, men så længe jeg taler, holder I jeres mund og tier stille."

Mandskabet sluttede nærmere sammen, første styrmand stoppede sin shagpibe, to matroser skar en cigar midt over, delte ærligt og tog hver sin halvpart. Hermansen smilede selvbehageligt og begyndte på historien.

"Det var altså om vinteren for et par år siden, at vi kom fra Hull med kaptajn Buchwalds skonnert *Lively*, og skulle losse kul i Holbæk. I to døgn havde vi haft det samme vejr: En forrygende storm, for ikke at sige en orkan, som efterhånden luskede et par streger mere vestpå; forrevne skyer og en tåge, så vi ikke kunne se fra rathjul til bov. Dermed fulgte musikken: Skvalp og slag som lyd af stortromme eller kanonskud, en piben, et brøl, en knagen, der endte med bræksøer, stejlende i vejret, krummende sig som slanger, der omslynger deres offer. Af og til knuste de et stykke af rælingen og gjorde kunster med matroserne, som blev hevet i vejret, skønt de havde surret sig fast med en ende om livet, for ikke at blive skyllede over bord. De så fæle ud, disse pyntede madammer, når de kom styrtende frem i deres gråblå kapper, broderede med hvidt skum, og stak halsen ind over rælingen, eller sjaskede hen over dækket og knuste og slæbte ud alt, hvad de kunne få klo i. Oppe i

rigningen så det ikke bedre ud. Mærssejlene hang i pjalter, blæste bort fra liget, og daskede omkring ræerne, – men derved var der for øjeblikket intet at gøre.

Efter at denne kommers som sagt havde varet ved i to døgn, lettede snestormen så meget, at vi kunne skimte horisonten og pejle Hanstholm blinkfyr, hvorefter kaptajnen med sikkerhed mente at gå Skagen ind uden videre betryk. Begribeligvis håbede vi det samme, men så på hinanden med fordægtige øjne uden at sige, hvad vi tænkte.

Se, manne, ude i rum sø betyder en storm ikke så stort, man rider den af, som man bedst kan, holder ørene stive, øjnene åbne og varskoer for enhver kommende sejler i tide. Inde ved land derimod, med stenrevler og grund på den ene side, huller og skær på den anden, betyder det noget værre, som I nok får at vide, når den tid kommer.

Vor kaptajn, den stakkel, havde jeg ondt af. Han fik ingen ro på sig, mens orkanen varede, gik ikke til kahytten, men blev ved at balancere frem og tilbage fra rat til røstkætting, for at lodde på ny og overbevise sig om, at hans gisning slog til. På hovedet havde han en gammel sydvest bundet sammen under hagen, omkring livet et redningsbælte, som for resten skjultes af den sammenknappede oliefrakke. I disse to døgn havde han møjsommeligt ernæret sig alene af grog, hvoraf han dog til sidst blev en lille smule ked og ligesom noget vaklende.

Så kom han hen til Mads Knap og mig, han holder sig fast ved nathuset og siger:

"Kom og hjælp mig ned, lille Hermansen, jeg er blevet dårlig og har sådan værk i min venstre side, at jeg ikke kan stå ret på benene."

Det sidste var jeg enig med ham i, og tog ham under armen for at stive ham lidt op. Først gav han bestemt ordre på den kurs, vi havde at holde, og blev ved at gentage befalingen, mens jeg balancerede af sted med ham, og fik ham vel fortøjet nede i en køje, hvor han straks faldt i søvn, til trods for den dårlige venstre side.

Da jeg kom tilbage, blev jeg højst forbavset over at se Mads Knap styre en helt anden vej, end den kaptajnen havde givet ordre til; det forstod jeg ikke og lagde hånden på hans skulder, min mund til hans øre, idet jeg udbrød:

"Nu skal jeg sige dig noget, Mads Knap, du tager det ikke ilde op, men vi holder en hel anden kurs, end den kaptajnen bestemte."

Mads så lidt på mig, hans øjenbryn rynkede sig sammen til uvejr, så brød han ud, roligt og koldblodigt:

"Nu skal jeg sige dig noget, Poul Hermansen, du holder din mund og finder dig i, hvad du ser. Den kurs, kaptajnen gav, ville have bragt ulykke og elendighed over skib og mandskab, kort sagt over den hele greje. Stormen er vest, strømmen driver os nordpå, lodskud viser 9 favne, klokken er nu seks morgen, følger vi mit bestik og ikke kaptajnens, håber jeg til Vorherre, at vi inden aften er velbeholdne Skagen inde."

Jeg så vist på ham, men svarede ikke. I hans faste og bestemte mine var der noget, som fik mig til at tro på, hvad han sagde. Vi styrede da videre efter hans recept, og jeg gav mig til at studere et stykke Fadervor. – Hvad griner I af? Det er altid godt at have sådan en med sig om bord i sin kiste.

Storm og uvejr varede ved ud på den næste morgen. Brand og brænding overalt. Sejl og rigning hang og dinglede, som om

de skulle blæse ud af skuden. Længere hen på dagen flovede det af, vi fik Skagens fyrskib i sigte og klarede os nok så net fra revet, som løber fra Grenen, en halv mil nordpå, ud i havet.

Ja, hvad så? Næste eftermiddag lå vi vel fortøjede i Helsingørs havn og fik en stor mængde af byens spadserende til at komme ud på havnemolen for at se et stakkels fartøj, som lå der med knækkede stænger og sønderrevne sejl og alt opstående fejet over bord. Vi lod dem se hvad de ville og havde en højst behagelig og vederkvægende aften i land, hvorfra ikke en af *Livelys* besætning kom ædru tilbage til de våde køjer.

Vor kaptajn havde imidlertid forvundet sin sygdom. Lidt efter middagstid kom han op på dækket, lod drengen koge vand til en frisk grog og gjorde en frygtelig støj, da han fik besked om, hvordan Mads Knap havde båret sig ad og ringeagtet den kurs, han fik at rette sig efter. Af og til blandede han sine skænd og spektakler med forklaring over, hvor syg han endnu var.

"Jeg lider af aromatisk feber," betroede han mig. "Jeg er også bange for, at der er gået edder og forgift i min ene skank, den er svulmet op, så tyk som en komave," en forklaring, som blev gentaget, da mægleren senere kom om bord, og som blev indskrevet i skibsjournalen.

Da vi nogenledes havde udbedret skaden, gjorde vi sejl og gik i ro og mag til Holbæk, hvor vi skulle lægge op for resten af vinteren.

I Holbæk mødte kaptajn og mandskab til søforklaring. Rederen, hr. Gylling, kom siden om bord til os, hilste på alle og indbød forsamlingen til et gilde i det nyligt byggede hotel. Mads Knap alene blev ikke regnet med blandt de indbudte. Hr. Gylling tilkastede ham nogle fæle øjne, idet han kom om bord

og hilste på de andre. Vor kaptajn havde nemlig omtalt Mads i skibsjournalen som en krakilsk og stridig person, der ikke ville lystre den modtagne befaling.

Hr. Gylling havde læst hvad der stod skrevet, og fik desuden kaptajnens mundtlige forklaring og tillige historien om det opsvulmede ben med i købet.

"Jeg byder ikke Dem til gildet," sagde hr. Gylling og vendte sig mod Mads Knap, "fordi jeg er utilfreds med Deres adfærd om bord."

Mads Knap stod med sænket hoved, så ned på dækket som en misdæder og svarede ikke. Så kom turen til mig at holde tale. Jeg trådte frem foran de andre, gjorde en dyb hilsen og sagde:

"Ærbødigst taksigelse for den rare aftensmad med punch til, som hr. rederen har tiltænkt mig og mine kammerater, men jeg skal rigtig nok ikke have noget af den, siden Mads Knap bliver lukket ude fra selskabet, skønt han har vist sig på den hele tur som en ærlig og trofast kammerat om bord, og dygtig til sin gerning, det alle de andre her skal bevidne."

"Ja, det kan vi bevidne," råbte hele forsamlingen. Så kom den ene frem og så den anden, enhver gjorde et livagtigt buk, som de havde set mig gøre og meldte sig derefter ud af selskabet for i aften.

Vor rare konsul Gylling stod der, så sig om og blev lidt flov, fordi han mærkede, at han havde båret sig forkert ad, og at hele vort mandskab var i lag med at le ad ham.

"Ja, den sag som jeg sigter til, skal på det nøjeste blive undersøgt endnu i dag, og det skulle glæde mig meget hvis jeg har taget fejl, og at man ikke var berettiget til, hverken

mundtligt eller i skibsjournalen at ytre misfornøjelse med Knaps adfærd om bord i *Lively*."

Alene Mads Knap forandrede ikke en mine i sit solbrændte fjæs, han svarede ikke heller og blev stående i kredsen stiv og ubevægelig som en af stendukkerne inde i Kongens Have. Da hr. Gylling var gået sin vej og mandskabet drog syngende ned ad gaden, sagde jeg til Mads Knap: "Der vil blive mudder ved den bespisning i aften!"

Så skiltes vi, og jeg gik og glædede mig over, at det skulle gå, som jeg spåede. Der blev mudder.

Altså om aftenen samler *Lively*s mandskab sig i bedste stads oppe i gæstgiverens store sal, som ellers kun blev brugt ved højtidelige lejligheder, og i den ene side var forsynet med et galleri, hvor musikanterne havde deres plads ved baller og maskerader.

Vi fik en fortræffelig mad, og efter måltidet bar de nogle store puncheboller ind, som heller ikke var at foragte. Der blev klinket, og der blev sunget og begyndt på taler, som alle sammen gik i småstykker. Så rejser jeg mig op, banker på mit glas og beder folkene om at holde mund nede for enden af bordet. Det, jeg sagde, rørte hele forsamlingen, det rørte også mig selv. Sådan lød talen:

"Se, nu vil jeg bede jer alle sammen om at fylde jeres glas, rejse jer og gå hen og klinke med den mand, som har siddet her den hele aften uden at mæle et ord. Hils på ham, manne, tryk hans hånd og sig ham tak og tak igen. Havde han ikke været med os om bord, så lå vi nu alle på havsens bund. Han har frelst os og tiet dertil, han har reddet mandskab, fartøj og ladning og kun fået fornedrelse og utak til løn derfor. Af med huer og

hatte, I derhenne, fyld jeres glas hver en herinde, rejs jer, gå hen og klink med ham, så et dundrende hurra, en glæde over at vi har den mand mellem os i aften. Din skål, Mads Knap, Vorherre velsigne dig!"

Der blev en støj, et råb og en skvalpen sammen om Mads, som ikke fik ende, selv havde han siddet tavs og dødsstille, mens han hørte på min rørende tale, begge arme støttede til bordet og ansigtet skjult i hænderne. Da han stod op, var hans øjne våde, han rømmede sig og fremstammede en tak, hvoraf ingen forstod et eneste ord.

Så bragte jeg ham ud af kniben ved at spørge, hvorfor han ikke havde taget til genmæle mod den haltende kaptajns anklage.

"Jeg ville ikke bringe ham i fortræd," sagde Mads. "Han sidder hjemme med en gammel fader og tre små drenge."

"Ja, det er en god snak. Du ville hellere selv komme i fortræd?"

"En sømand skal lystre kommando om bord," sagde han og så ned for sig.

"Men så fortæl os da, hvordan du turde vove at forandre kurs og styre kareten efter dit eget hoved?"

Mads så i vejret. "I otte år har jeg faret med Skagens søfolk, som drager ud i deres både for at lodse de fremmede fartøjer hen over grunde og revene deroppe."

Der blev atter drukket skåler og atter råbt hurra for Mads Knap.

Larmen, som herskede i salen, trængte ud på gaden og bragte folk til at samle sig i tiltagende klynger. På en gang blev sømændenes jubel afbrudt, idet en mand kom til syne oppe på

galleriet, hvor han havde siddet skjult bag forhænget og set og hørt alt, hvad der var foregået nede i salen. Det var skibsrederen fra i går, konsul Gylling, pyntet som til en fest. Han fortalte at han ærligt og redeligt havde luret på, hvad vi talte om. Nu ville han komme ned og klinke og drikke et glas med os og række Mads Knap sin hånd med undskyldning for, hvad han havde sagt i går, da han læste den skarnagtige skibsjournal. En af det tilstedeværende mandskab havde senere været inde på kontoret og aflagt en fuldstændig og tilfredsstillende forklaring over, hvad der var gået for sig om bord, alt sammen til ære for Mads Knap og til undskyldning for vor kaptajn; – han var jo syg, den stakkel.

"Ja vist var han syg," bemærkede en matros. "Han havde klistret sig sådan sammen med grog, at han ikke kunne gå opret hen ad dækket."

Forsamlingen lo. Konsulen gik ned fra galleriet og kom ind i kredsen til os. Her tog han mod et fyldt glas, nippede til det og rakte så Mads Knap hånden med det venligste smil, han kunne stille op.

"Nu glemmer vi alt, hvad der er sket i går," sagde han, "ikke sandt, Mads Knap, vi to må være gode venner og vil få meget at bestille sammen."

"Det tror jeg ikke," sagde Mads og rystede på hovedet.

"Ja, men jeg tror det, fordi jeg har et budskab til Dem fra kaptajn Buchwald: De skal komme ud til ham på hans gård, Annebjerg, han vil tale med Dem, for at tilbyde Dem kommandoen over den nye bark, som nylig løb af stablen, og som skal udrustes og takles til i vinter."

Kan I begribe den halløj og jubel, der fulgte efter konsulens forklaring? Grosserer Gylling fik skåler, Mads fik skåler, og det varede ved til den lyse morgen. Mads Knap var som forvandlet, det der klang mellem alt, hvad han sagde, var denne ene sætning: "Jeg skal være kaptajn på barken."

Ser I nu, kammerater, hvad den sømand angår, som var kommet til vor konsul for at forklare ham, hvad der burde have stået i skibsjournalen, så må I ikke spørge mig om mandens navn, jeg siger det ikke, på ingen måde om I så tigger mig derom til i morgen tidlig. I skal blot få de to første bogstaver af mandens navn at vide. Det første bogstav var "Herman", og det andet var "sen". – Lad os nu se, om I kan gætte resten."

4. Mads Knap søger havn

I sommeren 1892 genfinder vi Mads Knap og Kirstine om bord i deres egen lille skude, der havde lagt op i Helsingørs havn for at udbedre en skade, som fartøjet havde fået undervejs fra København. Mads er nu en gammel mand, høj og bredskuldret, hans ansigt er rynket, solbrændt og omgivet af et mægtigt, hvidgråt kindskæg. Han halter lidt til minde om hans sidste bedrift, da han reddede et skibbrudent mandskab i Nordsøen. Kirstine havde faret med sin mand i mange år. Det var ikke længer på den statelige skonnert, hvormed de begyndte deres ungdomstogt, nu sejlede de med en lille, beskeden skude, der om vinteren lå med frugt og jydepotter i Frederiksholms Kanal og om sommeren tog fragt med af hvad der kunne falde for.

Kirstine sad denne septembermorgen udenfor kabyssen, iført fanøkvindernes dragt. Hun var blevet lidt sværere med årene, men hendes røde kinder og blå øjne lyste endnu om kap med ungdommens sundhed. Det var mandens og hustruens store, uopslidelige emne, der her drøftedes på ny, mens Kirstine sad og talte kobbermønt i skødet, og Mads stod lænet til vantet og røg af sin kridtpibe.

"Ja vist, motter! Penge er der jo nu nok af for vore gamle dage, ungerne er i vej og skikker sig vel, fartøjet er værkbrudent og duer ikke længere til at gå om Skagen, nu gør vi to gamle nok bedst i at søge havn hjemme på Fanø, plante kartofler og andre tulipaner."

Mads så op til fløjknappen og udstødte et suk.

Kirstine så også op og nikkede til ham med et fornøjet smil.

"Ja, men derfor ligger vi ikke på løjbænk, fatter, vort hus er forsømt, siden jeg ikke blev hjemme som de andre fanøkoner, nu skal der hegnes et forsvarligt stykke jord ind til urtehave, sådan som vi så, de havde det nede i holstensk land, skuden er god nok til at sejle til Ringkøbing med og besøge vor ældste søn, og til Esbjerg til Kirstine."

"Ja, og fårene skal flyttes, og når det er ebbe, kan jeg vralte ud og pille plædder i tangen, og binde hoser i kakkelovnskrogen, når det kuler op til storm," sagde Mads og trak på skulderen. "Og når jeg så fylder de fire snese, kommer de med blomster og musik, det kan blive rigtig rart!"

Mads Knap klaskede sig på låret og så fornøjet ud, det samme gjorde Kirstine.

"Å høj! å høj!" lød en kraftig opsang inde fra land. Styrmand Hermansen stod på landgangsbrættet med tommelfingrene i ærmegabene og en rød halsklud flagrende i vinden.

"Ih, nej dog, det er jo vor landsmand Hermansen fra Nordby," udbrød Kirstine.

Mads så hen til ham, puttede piben i vestelommen og spurgte: "Hvorhen så pyntet, Hermansen?"

"Jeg skal til hoffet i Fredensborg," råbte styrmanden gennem sin hule hånd, som om han stod på kommandobroen og skulle over stag.

"Til hoffet?"

"Ja, og I skal med! Det kan I have godt af, nu I går til køjs derhjemme på øen. Følg med, jeg skal føre jer gennem bråd og brænding lukt ind til kejseren."

Kirstine skyndte sig ned og bandt et nyt hovedklæde på og en silkesnip over barmen. Mads gned og børstede sig af al formue, redte sit purrede hår med vand, skuden blev betroet til skibsdrengen, der stod på hovedet midt på landgangsbrættet af lyksalighed, da skipperen var vel fra borde. Så gik det af sted til jernbanestationen.

"Tre billetter af dem til en halv krone frem og hjem igen," råbte Hermansen og satte stemme i, efter at have gjort sine albuer så spidse som syle og boret sig frem foran de andre.

"Hvor skal De hen?" spurgte billetkassereren.

"Hvor jeg skal hen? Til hoffet i Fredensborg, begribelig."

"En billet frem og tilbage, tredje klasse, kan ikke fås for en halv krone."

"Så tager vi en til fjerde klasse."

"Der gives ingen fjerde klasse – det er gods- og kreaturvognen!"

"Så nøjes vi med den, vi kommer lige langt for det."

Mads Knap og Hermansen modtog deres billetter.

"Følg blot med mig," sagde Hermansen og skubbede sig frem i trængslen, "de skal både komme til at trille os ind til Fredensborg og hjem igen på fjerde klasse, sådan som i Spanien forgangen år."

Styrmanden så sig tilbage, Mads og Kirstine var i trængslen blevet skilt fra ham. Hermansen skyndte sig til den sidste vogn i toget og sprang ind i samme øjeblik, som afgangssignalet blev givet. Javist var det en kreaturvogn.

"Nu skal vi have det lidt mageligt," sagde han og lavede sig et leje i halmen ved siden af en kvie. "Du tygger drøv, og jeg gumler tobak, det kommer ud på et."

Så peb det derude, og af sted gik det; lidt efter var turen endt i Fredensborg. Konduktøren betragtede Hermansen vist, da han steg ud af waggonen og børstede halmen af sig. Han tog hans billet og sagde: "Tredje klasse, det er rigtigt."

"Men jeg har jo kørt på fjerde klasse," indvendte styrmanden, "så vil jeg have mine udlagte penge tilbage."

"Det er Deres sag," svarede konduktøren og gik sin vej. Det blev nu Hermansen klart, at han i stedet for at pudse de andre, havde taget sig selv ved næsen, men for at de ikke skulle miste tilliden til hans førerskab, talte han ikke om det til Mads og Kirstine, der nu kom hen til ham. Undervejs fra banen spurgte Hermansen de forbigående om vejen til hoffet. Pludselig så de ved en omdrejning et hus med dansk, russisk, engelsk og græsk flag, keglebane og karrusel.

"Her må det være," sagde Hermansen og fulgte frimodigt efter, da han så de andre rejsende søge ind i stedet. En velnæret mand tog venlig imod dem. Hermansen lettede lidt på hatten og spurgte med lav røst:

"Kan vi få ham at se?"

"Hvem vil De se?" spurgte manden.

"Kejseren naturligvis, det er jo for ham vi er kommet og for kongen og de andre med. Disse to fanøfolk kan have godt af at få deres konge at se, jeg selv har set dem alle mangfoldige gange."

Værten trak på skulderen. "Kejseren og den hele kongelige familie spadserer netop på denne tid ude i slotshaven, der kan De få dem at se alle sammen."

"Kom nu blot med mig, manne," sagde Hermansen og gik med lange skridt foran Mads Knap og Kirstine, der betænksomt

fulgte efter. Så gik de op mod det hvide slot, som for tiden husede den russiske kejser, Alexander den Tredje, den kejserlige familie og en del medlemmer af det danske kongehus. Hermansen ville gå lige op mod slottet, men standsedes af en gardist, der pegede på en anden vej, som gik uden om hovedbygningen. Da Hermansen begreb, at han ikke måtte komme slottet nærmere, vinkede han til Mads og Kirstine, som stod i ærbødig afstand.

"Kom kun nærmere," råbte han, "herfra kan vi obselvere det hele og agte på, al ingen smutter fra os, vi har betalt for dem alle. Kom nu, lad os se, hvad motter har givet os med til frokost."

Han satte sig på en af jernkæderne, der afspærrede slotsgården og undersøgte i ro Kirstines madkurv.

Vi vil her lade Hermansen selv fortælle, således som han næsten ordlydende beretter om sit mindeværdige besøg i Fredensborg.

"Alt mens jeg sidder der på kættingen, holder jeg skarpt udkig. Mads og Kirstine turde ikke komme nærmere. Jeg glemte rent min rare mad. Det var såmænd en spegesild med rogn i maven, og den dratter fra mig ned i gruset. – "Ja, jeg ved nok, hvordan du vil have det, lille ven," siger jeg og tager silden op, "du vil pyntes ligesom jeg og pudses og skrabes, men det er der ingen tid til i dag, herunter med dig!" og så gik silden til bunds i mig med ben og kjole, hele stadsen, for der kom en ældre kavaler i uniform og medaljer og store, grå knebelsbarter.

"Han ser mig ud til at vide besked om sagerne," tænker jeg, "nu skal vi bære os fiffigt ad og pumpe ham."

Så spørger jeg ham ud, hvornår kongen kommer til syne.

"Hans Majestæt er taget ud, derhenne rider kongen," svarer kavaleren og peger hen mod en rytter, der red på en rask fuchsia og nikker venligt til Mads Knap, der bukker lige til jorden med hatten i hånden, mens Kirstine nejer blodrød. Jeg river kabudsen af hovedet og styrter af sted, men hesten gør de yndigste kaprifolier henad vejen, – væk var majestæten. Så tørrer jeg min foldekniv af, retter på stadsklæderne og vinker til Mads og Kesten:

"Nu spadserer vi lidt om i haven og lader som om den er din og min, følg nu blot efter mig." Dermed træder jeg hen til nogle langagtige bede inde foran slottet og går og lugter til de dejlige blomster, som jeg kun har set mage til, da vi fo'r på Brasilien, men jeg plukkede ikke en eneste af dem. – Mens vi står der, kommer en hale af børn forbi os, smukke, velklædte og frimodige alle sammen. De lo og pludrede så det var en lyst at høre, og en kostbar frue gik efter dem og holdt rede på hele kommersen. Jeg har alletider gjort meget af børn og nikker derfor til dem og spørger, hvem de søde unger hører til.

"Det er de kongelige børn!" svarer den kostbare og strutter ud med brystet.

"Men dog, der er jo nok til at gøre konger og dronninger af til det hele Europa, Polen med," svarer jeg. Kirstine står og ser efter de små englebørn med tårer i øjnene.

Så kommer der en høj, svær mand, i grå jægerkofte, ud fra en af alléerne hen imod mig, mens jeg igen går og lugter på blomsterne.

"Nu får vi det hele at vide på en gang," siger jeg til Mads. "Pas nu på, den mand ser mig ud til at være en af vore egne."

Jeg krydser hen til ham og siger med det venligste ansigt jeg kan sætte op: "Hør nu! Hvordan bærer man sig ad for at få ham frem deroppe? Varer dette hersens ved, kan vi risikere at blive snydt for vore dyre rejsepenge og komme for silde til banen."

"Hvem mener De?" spurgte den svære mand på temmelig utydeligt dansk og ser på mig med to kønne, klare og trofaste øjne.

"Jeg mener kejseren," svarer jeg. "Jeg har trukket alle mine fiskegarn på land, og Mads Knap der og jeg er nu kommet den lange vej hjemmefra for at få ham at se. Han er jo Europas mægtigste mand, siger de, måske Australiens med og skal være så umådelig stærk, det jeg holder mest af ved ham, skønt han nok er flink og rar tillige. – Med forlov, hvor er I ellers fra?"

"Fra Rusland," siger han.

"Jeg er fra Fanø," svarer jeg for at være lige så høflig. Så talte vi om et og andet; til sidst spørger han, om det er kejseren jeg ville se, og da jeg nikker, siger han ganske roligt:

"Jeg er kejseren."

Mads gør et langt skridt om bag træet og trækker Kirstine med, jeg stirrer på den høje mand, river hatten af hovedet og føler mig ligesom lidt mat i benene.

"Er I kejseren?" stammer jeg, "kejser over hele Ungarn og Rusland?" – Da jeg siger dette, ser jeg, at han står og smiler, og begreb da, at han ville gøre halløj med mig.

"Nå, så I er ham selv," siger jeg og stritter ud med benene. "I vil nok gøre løjer, – nej, min fa'er, var I kejseren, så stod I ikke her og talede med en ringe en som mig; jeg kender desuden både kongen og dronningen fra vore billeder, vor præst har også den rigtige kejser hjemme på sin væg, men han er med pels og

stads på, I derimod er jo ikke bedre klædt end jeg er i dag, da jeg vil til hoffet."

Den stærke mand smilede igen, han så så god og venlig ud og flyede mig en guldskilling, den jeg vejede mistænksom. – "Er den rigtig," siger jeg, da han vil til at gå. Han nikkede og lo.

"Å, stop lidt, nu skal jeg alligevel få at vide, om I har holdt mig for nar og taget kejserens højstærede navn forgængeligt. Så snart I kommer forbi gardisterne deroppe ved skildrehuset, præsenterer de, hvis I er ham selv og går op ad trappen; i så fald er det rigtigt, og jeg beder ydmygst om henstand og underdanigst pardon for min nærgåenhed; men er I ikke kejseren, så siger jeg jer et godt dansk ord: "Han er vor gæst, ingen kan her gøre halløj med et hår på hans hoved, vi forstår ingen spøg med det. Har I forstået mig?"

Den høje jægersmand nikkede og smilede igen, og jeg stirrede efter ham, mens han gik den lige vej op mellem blomsterbedene til slottet. Mads stod også og stirrede frem bag træet og krammede hatten i hånden. "Pas på, nu skejer han ud," siger jeg, men nej, – deroppe skuldrede de og klaskede med geværerne, så jeg fornam det gennem min hele krop. Han selv gik op ad trappen nok så delikat. – Han var alligevel den, han gav sig ud for, – kejseren! De asiers og russeres selvbehersker! – Jeg synes endnu bestemt, at han stod lidt stille i døren og slog ud med hånden. – Jeg blev stående, mens Kirstine nejede, jeg kunne ikke komme af pletten.

"Hvad vil De sige til det hjemme på Fanø, Mads Knap!" råbte jeg. "Hermansen og kejseren på den samme tofte!"

Mens vi endnu står og grunder på det, dukker der en runken, gammel kone op fra et af blomsterbedene, som hun gik og

ordinerede og kradsede i. Hende gav jeg mig i snak med og spørger, hvem den mand var, som nylig gik forbi. Hun svarer ligefrem, at det var kejseren inde fra Rusland.

"Det er en flink mand," siger jeg.

"Rare er de alle sammen," svarer hun og stiver sig af ved riven. "Nu i foråret sidder jeg hjemme i huset og karter uld, og var just ikke videre glad i det, fordi alting blev så knapt. Så banker det på døren, og hvem kommer ind uden kronprinsen! – "I har det koldt herinde, lille mo'er," siger han og ser sig om. – "Ja, bidsk er det," svarede jeg, "men min søn Kresten arbejder for at skaffe en ny ovn; den koster 25 kr., og nu har vi allerede samlet de tolv." – "Hvad mener I, om Kresten og jeg slog os sammen om den ovn," siger kronprinsen. – Og så? – Vi fik ovnen, den takker jeg for hver aften jeg går i seng."

Jeg stod lidt og spankulerede herover.

"Nu ved jeg, hvad vi vil, vi skal hen og se på kronprinsen, inden vi tager hjem, han er en af vore egne. Hvordan har han ikke draget sin søn op, efter hvad der står at læse i vort blad hjemme? Gud i vold."

Mads Knap og Kirstine fulgte efter, jeg holdt mig bestandig nogle favne forud med skarp udkig mellem buske og træer. Da vi ville spadsere hen forbi slottet på den øverste terrasse, lagde Mads sin hånd på min arm.

"Hertil du og ikke længer," sagde han bestemt, "respekt for Majestæten, hvad ville vi sige, om folk sådan krydsede forbi vor kahyt og talte kartoflerne vi putter i munden?"

"Lad gå," sagde Hermansen, "skønt vi har betalt for det hele."

Så kom vi til en anden havelåge, hvor der ved indgangen stod nogle billedfigurer.

Hermansen, det er mig, pegede op til dem med tommelfingeren og sagde:

"Se den lille tyksak med pengeposen i hånden, det er Judas, som forrådte Vorherre. Lige overfor står Potifars kone, hun har næsten ingen tøj på kroppen, som der står at læse i Biblen."

Derefter gik vi indenfor havelågen, uden at lægge mærke til, at indgangen var forbudt, for at se på en del andre billeddukker, som tittede frem i buskadserne. Mens vi vandrede omkring herinde, kom to slanke, sortklædte damer hen imod os og spurgte, om vi syntes godt om haven.

"Det ser De jo," sagde jeg og lettede på hatten. "Vi går om og lugter til tulipanerne, lille frøken, det må vi vel nok."

Hun nikker med hovedet og ville gå videre, men så kommer der en anden sortklædt dame imod os med fem små aborrer, som hun bar nok så galant i en vidjekvist. Damerne talte lidt sammen i et fremmed tungemål og så på Mads Knap, der stod bagved mig med Kirstine i hånden, de smilede, men det var der da intet ondt i.

Så siger den ene, om hun må tage Mads af.

"Hvorfor det," svarer jeg, "han har jo ingenting gjort."

Damen forklarede, at hun bare ville tegne ham op i sin bog, og det havde Mads ikke noget at indvende imod. Han blev stillet hen på en bænk, og jeg fik lov at tænde min lille pibe, mens de sad og skrev ham op og slettede ham ud igen. Det blev mig noget langtrukkent, og jeg gav mig lidt i snak med dem.

"Se, jeg undrer mig nu over, at alle de billeder får lov at stå herinde så dårligt klædte, hvor der kommer så mange af de kongelige forbi. Judas kan det nu være det samme med, den kæltring fortjener det ikke bedre, men de andre skulle dog have

lidt tøj på. Vor galionsfigur var langt smukkere pyntet, og vi var dog helbefarne sømænd alle sammen. Det er ikke rigtig for ungernes skyld, siger Mads Knap og jeg."

De lo og tegnede videre. Så spurgte den kønneste, hende, der næsten talte lige så godt dansk som jeg selv, hvad det bånd og den sølvskilling betydede, som Mads gik og bar på. Han ville ikke rigtig frem med forklaringen.

"Sådan noget snakker man ikke gerne om selv, lille dame," sagde jeg, "det klinger som pral;" og så måtte jeg ud med den hele historie for ham; på landjorden var det jo mig, der førte an med malkonduite og ben i næsen, – ude på havet er det Mads, som står til rors. Jeg fortalte dem om engelskmanden, som drev ind forgangen år derovre på Vestkysten. Han arbejdede så godt han kunne for at gøre sig fri, bugtede og manøvrerede retskaffens, det må der siges. Lige meget hjalp det, styret var borte, nordvesten satte søerne ind mellem klitterne, hvin og bulder, så man ikke kunne høre sin egen stemme. Redningsfartøjet ventede, vi, der skulle i lag med det, var alle på stranden, mange fruentimmer krøb i læ under bankerne, hele vor by var vist rendt sammen.

Så huggede han derude, løb sig fast, og dermed var historien forbi, og turen kom til os. Vi steg i fartøjet og jumpede afsted, det bedste vi kunne. Godt og vel gik det, englænderens mandskab firede sig ned i vor båd, tolv i alt, frygteligt mudder om bord.

"Hvor er jeres kaptajn," spurgte vor formand, Mads Knap.

"Han ligger deroppe slået fordærvet af storsejlsbommen, han er færdig."

"Han skal med, I slyngler," siger formanden og kravler tilbage på det synkende vrag. Dækket havde skudt sig i vejret, agterenden var under vand. Der lå kaptajnen med lukkede øjne, blodig i begge mundvige. Ved hans side sad en ung og ligbleg kvinde, det var hans hustru; mandens hoved hvilede i hendes skød, hun tørrede blodet af hans ansigt og brød sig ikke om, hvad der gik for sig på vraget. Så tog formanden kaptajnen i sine arme, han er vist lige så stærk som Deres kejser derhenne, og bar ham ned til redningsfartøjet. Konen blev ved at holde fast på mandens hånd, men da de kom til falderebstrappen, hævede hun sine arme og råbte: "Mit barn, mit barn!" – "Hvor er det?" spørger formanden. Hun piler over mod halvdækket. – "Så må vi have det barn med," siger Mads, han var nu engang i farten og springer ned i kahytten. Nu var det på det yderste med fartøjet, det sukker og knager, og fra redningsbåden råber vore folk: "Kom herned, kom herned, båden fyldes!"

"Inde i kahytten lå en lille jung oppe i køjen og strakte begge armene imod mig og hylede," brummede Mads, "han havde grund til at hyle, kahytsruden var braset i stykker, vandet nåede op i køjen til drengen, sådan noget kan man ikke finde sig i, og det er skik og brug blandt søfolk at hjælpe hinanden!"

"Stille, mens jeg taler," råbte Hermansen. "Formanden tager knægten, balancerer med ham over godset som fylder dækket, og da han gik forbi hundehuset, tog han en kniv og overskar for plasérs skyld strikken, som bandt hunden, så det stakkels bæst hylede af glæde, og sprang uden at sige med forlov, lige ned i redningsbåden og er blevet hos Mads siden om bord i hans egen skude.

Vor Herre var med os, lykkelig og vel nåede vi stranden, hvor koner og børn stod og råbte og dansede i sandet og slog armene om deres mænd eller kærlige forældre. Den fremmede kaptajn blev båret i et sejldug ind på skolen, til doktoren kunne komme og binde ham sammen igen."

De fine damer hørte til med store øjne. "Hvor mange mennesker har I reddet," spurgte den yngste.

"Ja, hvem kan sige det for vist," svarede jeg. "Mads plejer at skrive en kridtstreg hjemme på loftsbjælken for enhver, han hjælper ind fra havet. For hans sidste bedrift med kaptajnen sendte majestæten ham den medalje der, og de skrev mange alen om ham i bladene. – Nu er han vist ellers træt af at sidde mere, skal vi ikke snart være færdige, vi må ud og se kronprinsen, inden vi kommer hjem. – Hvad har De nu bestilt?"

Damerne viste mig da deres billeder, som livagtigt lignede en køn, gammel sømand med en pibe i munden og blanke hatten på, – jeg tror de havde pudset mig, og tegnet mig op i stedet for Mads, det lignede sgu Hermansen.

"Kirstine får vel det ene af dem for tidsspild og slitage?" spurgte jeg. De lo og rystede på hovedet, men den højeste flyede mig en guldskilling, og den lille gav Mads en anden skilling, som han ikke ville have. Begribeligvis tog jeg imod dem begge og spurgte, da de gik, hvorfor damerne med forlov var så sortklædte.

"Vi bærer sorg for vor kusine," svarede den ene, hende jeg syntes bedst om. Så gik de, men jeg fik nok ingen af billederne.

"Men dog," hviskede Kirstine, "du skal se, det har været to prinsesser!" Det tror Mads og jeg også.

Tre gange krydsede vi haven rundt og spurgte os for, om nogen havde set majestæten eller hans søn, men nej. Nu var vi trætte og satte os ned på en af bænkene ved søen, der, hvor englebørnene for lidt siden havde tumlet.

"Hvad siger de bogstaver, som er tegnet der i gruset, fatter?" spurgte Kirstine mens jeg undersøgte dem.

"Hvad det betyder?" det gik begribeligvis op for mig. "F'et vil sige det samme som Frederik," siger jeg, "og L'et skal være Louise. Her har været nogen før os, som også ville besøge vor kronprins og kronprinsinde, og som lod sit visitkort blive tilbage. Det må forbedres lidt." Vi lægger små sten i den tegnede linje, og kiler dem fast i jorden med små pløkke, det var synd, at de kønne bogstaver skulle fejes bort af vinden, nu fik de lov at ligge der i mange dage, – måske de ligger der endnu.

Så begav vi os hjemefter og gik og glædede os over, at jeg havde brugt så pæne og fine ord til alt, hvad jeg forklarede for herskaberne. Sådan et sprog hører de ikke hver dag – heller ikke ude på fartøjerne.

"En billet til første klasse," råbte jeg, "den allerfineste vogn, en med fløjl på." Den fik jeg, men Mads ville ikke med derind, han var så højtidelig, som om han havde haft barn i kirke. Så skiltes vi fornøjede, og jeg strakte mig mageligt ud i fløjlen, mens vi jollede af sted til Helsingør. Kommer der oftere kejsere og prinsesser til Fredensborg, så skal jeg ned og besøge dem, hver evige en."

Her ender Hermansens fortælling.

Samme dags aften forlod Mads Knaps fartøj Helsingør. Han selv stod ved roret, Kirstine ved hans side. Hun så tilbage mod

den svindende stad. Solen var gået ned, havet sendte den gamle sømand sit venligste smil, mens han langsomt gled hjemefter.

"Hvor de store kejserlige og kongelige dog er lykkelige," ytrede Kirstine omsider.

"Hvorfor det?" spurgte Mads.

"Å jo endda," sagde hun, "jeg synes de må stå Vor Herre meget nærmere end vi andre."

Mads Knap svarede ikke straks herpå. Lidt efter lagde han sin arm om Kirstines liv, slap roret og hævede højre hånd mod himlen.

"Nix, du, nix!" sagde han omsider med dyb og overbevisende alvor, som om han trøstigt havde lagt sit ror i Vor Herres hånd.

Kirstine støttede sit hoved mod hans skulder. Så gled de fanøfolk i magsvejr hjem i havn.

Om "Fanø folk"

Forfatter: Carit Etlar – som i dette tilfælde er pseudonym for Augusta Carit Etlar (1853-1927), idet Carl Brosbøll i sit testamente oplyste, at bl.a. *Fanø Folk* var hans hustrus selvstændige værk.
Org.udgave: Fanø Folk – Sømandsfortælling. Det nordiske Forlag, København 1896.
Denne udgave baseret på: Carit Etlar: *Fanø Folk – Sømandsfortælling.* Kunstforlaget Danmark, København 1913.
Redigeret af: Kim N. Jensen.
Forside: Efter illustration fra førsteudgaven. *I bogen er denne og endnu en illustration – en fanøpige – signeret F.H., men ifølge samtidens anmeldere er begge af Julius Exner (1825-1910).*

ISBN 978-87-7979-815-1

2. ebogsudgave, erstatter ISBN 978-87-7979-049-0.

© 2022 eBibliotek 1800
www.ebib1800.dk